

EG-dom hotar den svenska modellen

Byggnads blockad mot det lettiska företaget i Vaxholm var inte i överensstämmelse med EG-rätten. Det blev EG-domstolens mening, när den strax innan jul 2007 avkunnade domen i det uppmärksammade Laval-målet. Fackföreningsrörelsen, med stöd av flera arbetsrättsjurister, varnar nu för att domen hotar den svenska modellen och att den försvagar skyddet för arbetstagare stationerande i andra länder än hemlandet.

Text: Gunhild Wallin

- Domen ställer den svenska modellen inför en stor utmaning eftersom den antyder att det sätt som man i Sverige reglerar minimilöner på, inte kan tillämpas när utländska företag arbetar i Sverige, säger professor Niklas Bruun, vid Handelshögskolan i Helsingfors.

Han poängterar också att domen innebär att skyddet för rätten till stridsåtgärder ses som en del av EG-rätten. Tidigare har domstolen inte tagit ställning i denna fråga.

Domen innebär i korthet att utländska företag med utländsk arbetskraft som är tillfälligt verksam i Sverige kan arbeta enligt hemlandets kollektivavtal och att svensk fackföreningsrörelse inte har rätt att tillgripa stridsåtgärder för att i sådana fall tvinga fram lönevillkor enligt svenska kollektivavtal. I praktiken innebär det att en utländsk arbetare kan arbeta här, utan att omfattas av de lönevillkor som svenska arbetare har. Vissa skrivningar i domen går långt för att begränsa möjligheterna för stridsåtgärder till förmån för den fria rörligheten, konstaterar också Niklas Bruun.

- Man är mer intresserad av att garantera fri rörlighet än av social dumpning, säger han.

En dramatisk historia

Hela historien började i maj 2004, då Vaxholms kommun gav ett dotterbolag till det lettiska företaget

Laval un partneris Ltd i uppdrag att bygga en skola. Fackförbundet Byggnads förhandlade med Laval om ett hängavtal till det svenska kollektivavtalet, men nådde inte fram till en uppgörelse. Istället slöt Laval ett kollektivavtal med sin lettiska motpart. Detta avtal accepterades inte av Byggnads som i november 2004 satte bygget i Vaxholm i blockad. Efter en misslyckad medling lämnade Laval in en stämningsansökan till den svenska arbetsdomstolen, AD, där byggföretaget anklagade Byggnads för otillåtna stridsåtgärder. Under tiden, i februari 2005, hade Laval lämnat bygget och företaget gick senare i konkurs. Blockaden hade då pågått i 101 dagar. AD, bedömde att stridsåtgärderna var lovliga, men lämnade några månader senare in en begäran till EG-domstolen för att få besked om blockaden var förenlig med EU-fördragets fria rörlighet av tjänster och förbud mot diskriminering. Denna dom föll den 18 december 2007.

Starka reaktioner

Domen rör framför allt Utstationeringslagen, som ska garantera rättigheterna för arbetare som arbetar i andra länder än hemlandet. Den rör också Lex Britannia, en skrivning i Medbestämmandelagen, som slår fast rätten till stridsåtgärder mot utländska företag, även om de har kollektivavtal i hemlandet. Visserligen säger EG-domstolen att det finns tillfällen då det är lagligt

att strejka, men inte i det här fallet. Till skillnad från i många andra länder har inte Sverige en lagstadgad minimilön, utan lägstalöner regleras i kollektivavtalen. Men dessa regler är för otydliga, för att man ska kunna förvänta sig att utländska företag ska kunna sätta sin in i dem. Därför var i det här fallet inte stridsåtgärder motiverade, hävdar EG-domstolen.

I Sverige har domen fått stort uppmärksamhet och både fackliga företrädare och flera arbetsrättsjurister har varit mycket kritiska. De har dels varnat för social dumpning och dels flaggat för de hot mot den svenska modellen som domen innebär. Kritikerna hävdar också att domen innebär att företagets rörlighet prioriteras av EU, på bekostnad av den sociala dimensionen, det vill säga att rättigheterna för utländska arbetstagare försvagas. Svenskt Näringsliv var däremot i sin första reaktion mycket positiva till domen, som de anser vara ett värn för den fria rörligheten.

Också de nordiska fackförbunden har följt utvecklingen med stort intresse, till exempel beskriver norska LO-aktuellt domen som "Tilbakeslag for fagbevegelsen" och danska LO har i en kommentar till domen konstaterat att man inte ser anledning att ändra praxis.

- Vi fortsätter vårt fackliga arbete som hittills. Varje gång vi stöter på utländska hantverkare eller andra,

som blir underbetalda av sina arbetsgivare, träder vi in med alla de medel vi har till förfogande, däribland kon-flikträtten, säger danska LO:s ordförande Harald Børsting i ett pressmeddelande.

Finland och Norge drabbas inte i någon större utsträckning av domen. Där finns redan de tydligare regler för minimilönesystem som domstolen efterlyser. I Danmark är man däremot mer bekymrad och troligen kommer parterna att hålla överläggning, berättar Niklas Bruun.

Framåtblick

Laval skall nu lämna in ett yttrande till svenska AD, som slutligen dömer i målet. Redan nu pågår diskussionen och vilka anpassningar som behövs i Utstationeringslagen för att bevara de traditioner som präglar den svenska arbetsmarknaden.

- Det finns flera sätt att gå vidare. Om parterna vill bevara den svenska modellen är det fullt möjligt att finna lösningar, säger också Niklas Bruun.

I mitten av januari kallade arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin

samma parterna för att diskutera hur man ska förhålla sig till domen. Sven Otto Littorin har uttryckligen sagt att han vill att den svenska modellen ska bestå. Detta kommer att kräva lagändringar, men också avtalslösningar som bygger på partssamverkan.

- Den svenska modellen är i alla fall inte sönderslagen. Effekten av domen behöver inte bli så stor. Det avgör vi själva, sade svenska LO:s ordförande Wanja Lundby Wedin i en debatt-artikel i Dagens Nyheter den 18 januari.

Byggare räds inte ökad konkurrens

- Jag är inte särskild bekymrad över domen, säger Jens Hoffman, verkställande direktör och delägare i byggföretaget Dipart med 50 anställda.

Dipart är ett starkt värderingsstyrt företag, där en av värderingarna är långsiktighet och medarbetarinflytande. Då ingår att man betalas efter kompetens och inte efter nationalitet. Trots att företaget av bemanningsföretag erbjudits att anställa utländsk arbetskraft för cirka en tredjedel av den vanliga kostna

den så har man valt att inte göra detta.

Tretton nationaliteter jobbar idag i firman, på samma villkor som de inhemska arbetarna.

- Hudfärg eller nationalitet är ingen parameter för oss när vi sätter lön. Vi värderar andra saker och ger

extra bonus för bland annat kvalitet, bemötande och ordning och reda, säger Jens Hoffman.

Att det kommer in företag från andra länder och konkurrerar med de svenska företagen är en verklighet som är här, och det är bara att acceptera den situationen. Om dessa firmor har avtal som reglerar dubbelt boende, resor och andra rättigheter, det vill säga villkor som gör det rimligt för byggnadsarbetare att bo och leva i Sverige, så borde det inte vara något problem att klara konkurrensen. Han tror inte att bolag som inte erbjuder rimliga löner kommer att bli långvariga. Många utländska byggarbetare är erkänt duktiga och har inga problem att få avtalsenliga löner i svenska företag. Som svensk byggare i Sverige har man också konkurrensfördelar i form av språk och kontaktnät.

- Problemet för mig är inte att det kommer utländska företag, så länge de jobbar vitt. Det är när de har 70 kronor svart i timmen, som det inte går att konkurrera, säger Jens Hoffman.